

AJUNTAMENT DE GIRONA. CROU [FONS EL PUNT - AUTOR DESCONEGUT]

Un abat assassinat

Com a d'altres monestirs, a Santa Maria de Ripoll les tensions entre l'abat i membres de la comunitat van ser constants

La imatge idealitzada de la vida reposada, ordenada i contemplativa en els monestirs no sembla correspondre's amb la realitat. Especialment si aquests monestirs tenien la jurisdicció eclesiàstica i civil o gaudien d'imperi sobre els seus vassalls religiosos i seglars, com és el cas de diverses cases benedictines dels territoris avui gironins. Amer, Banyoles o Ripoll varen ser unes institucions complexes de portes endins i de portes enfora.

JORDI MASCARELLA > TEXT

FLORENCI CRIVILLÉ > FOTOS

>> *Processó al monestir de Santa Maria de Ripoll, l'any 1886.*

El monestir de Santa Maria de Ripoll, de primitiva fundació comtal, va conuiu gairebé un mil·lenni amb llargues tensions internes entre membres de la comunitat o oficis del convent i l'abat. Almenys a partir del segle XIII les competències i atribucions —incloses les rendes— se separaven entre les que detenia l'abat, les que percebia cadascun dels càrrecs (almoïner, cellerer, cambrer, dispenser, infermer, sagristà, prior, etc.) i les de la bossa comuna. Diversos testimonis dels segles XVI i XVII ens parlen de la magnificència que singularitzava els monjos d'aquella casa, tots membres de famílies nobles o, com a mínim, doctors en alguna de les facultats acadèmiques de l'època. En la pràctica això era sinònim de no admetre els naturals de la immediata vila de Ripoll que volguessin entrar en religió. L'abadia i els seus territoris annexos s'enorgullien de l'exempció, que els subjectava directament a Roma sense haver de reconèixer

l'autoritat de l'ordinari d'Osona; l'abat ostentava la dignitat quasi episcopal.

Però les disputes més notables varen ser per qüestions del poder temporal sobre les viles i poblacions del seu senyoriu. Els homes —llegiu «habitants»— d'Olot, Tossa i Ripoll van haver de pledejar repetidament contra els privilegis de l'abat i baró que governava els seus territoris i gran part de les seves vides i hisendes. Se'n pot seguir el rastre en els arxius de la Reial Audiència, Reial Cancelleria, Consell d'Aragó i fins del Vaticà, a part dels nombrosos impresos que van difondre casos particulars per tot Catalunya.

D'altra banda, l'abadia reclutava i autoritzava els notaris baronials, creava el marc de les seves intervencions i en custodiava els documents resultants. La garantia de neutralitat quedava, doncs, compromesa. Una bona mostra de l'escassetat o parcialitat del testimoni de la literatura conservada pot ser l'accidentat abadiat de Francesc de Pons. Un important gest contra els senyors i a favor de la vila va ser la sostracció d'uns capbreus

Els habitants de la zona van haver de pledejar contra els privilegis de l'abat i baró que governava els seus territoris i gran part de les seves vides i hisendes

de l'arxiu, sembla que provocada pel notari Vicenç Vazià (o Vasia), que va ser assassinat poc temps després per un sicari de l'abat. L'única notícia que ens n'ha arribat és la del llibre d'òbits: «al 1 de agost [de l'any] 1610 soterràrem a m^o Visens Vazià, not.».

El relat de la mort de l'abat Pere Sancho i Olives, 17 anys més tard, presenta les mateixes dificultats. Prèviament havia estat nomenat abat de la Portella per designació reial (1611), i la decisió va provocar les protestes dels representants de la benedictina claustral davant la Diputació del General. Malgrat això, el 13 de juliol de 1621 la Diputació del General protesta que el mateix Pere Sancho hagués estat nomenat per a l'abadia de Ripoll.

En tot cas, l'abat Sancho va prendre possessió a Ripoll. Per aconseguir pacificar la vila, sembla que va prometre la constitució de jurats, en contra del parer de la comunitat. El 20 d'abril de 1622 es va celebrar a Ripoll una missa *pro anima* d'Antoni de Cartellà, abat de Banyoles assassinat dins del seu monestir. De portes endins, van ser evidents actes contraris a la pretensió de sotmetre Ripoll a l'observança de la reforma val-lisoletana. El novembre de 1624 els visitadors generals de l'orde van oir les denúncies contra fra Rafel Domènec, el van castigar i això va crear una situació violenta entre els membres del convent. L'abril de 1627 l'abat va obtenir amb l'ajut del cardenal Melino separar Ripoll de la claustral tarraconense, amb la intenció d'unir-lo a San Plácido de Madrid. Acabat de tornar de Roma amb l'aprovació apostòlica de la reforma dels monestirs de Sahagún i Ripoll, Pere Sancho va morir el 8 d'agost de 1627, com recull el llibre verd d'òbits parroquial sense entrar en més detalls.

Aquest final resulta el començament d'una altra història. Gregorio de Argáiz, en *La Perla de Catalunya* (1677), esmenta que va morir màrtir, en fer-li esclatar uns barrils de pólvora sota el llit. A Ripoll, amb la coneguda fabricació d'armes emparada pel mateix monestir, la pólvora resultava relativament fàcil d'obtenir. Argáiz reconeix en el pròleg que hi podria haver hagut una confusió amb l'abat Cartellà de Banyoles

(n'equivoca el prenom), però que la notícia havia arribat així a Castella i que, consultats per carta els monjos, ni els de Ripoll ni els de Banyoles no l'havien desmentit.

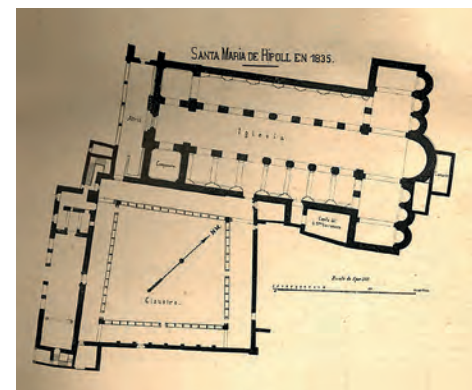
Aquest magnicidi havia tingut lloc o es tracta tan sols d'un equivoc? Qui se l'hauria empescat i executat? A qui hauria perjudicat o beneficiat? Es tractava només d'un rumor sense fonament? Malgrat el buit d'informacions detallades, en les sessions del capítol general de la Congregació es manifesta l'interès per esclarir els fets d'aquella mort i, si convé, castigar-ne els culpables. Es parlava de sis monjos involucrats.

Heus aquí que un document, conservat accidentalment, testimonia la complexitat de la situació dins els murs de Ripoll, més enllà de mes de març de 1628, quan la Inquisició ja havia detingut el monjo Francisco García Calderón. En una teula, retrobada l'any 2000 a la coberta de l'església de Sant Pere (avui guardada al Museu Etnogràfic de Ripoll), hi llegim: «A 29 de Juliol [de] 1628 se / succey vna querela ab un / Reformat obstinat». No sembla possible resoldre'n l'autoria, però aquesta escriptura marginal i anònima va insistir en les dificultats de la reforma de Ripoll. Una reforma que condensava un munt de conflictes: la ingerència reial en assumptes eclesiàstics; les preocupacions reials per l'arbitrisme i el regalisme; les tensions entre diversos ordes religiosos o entre les diverses congregacions de la mateixa religió... En l'abat Pedro Sancho hi van coincidir aquests i molts altres factors. Va procurar adoptar unes estratègies coherents amb els seus intents, que varen topar amb institucions religioses i polítiques, i el van enemistar amb entorns familiars i personals. Descansin tots en pau.

Jordi Mascarella és filòleg.

>> Teula trobada l'any 2000 a la coberta de l'església de Sant Pere i avui guardada al Museu Etnogràfic de Ripoll.

>> Plànol de Santa Maria de Ripoll de 1835.

Heus aquí que un document, conservat accidentalment, testimonia la complexitat de la situació dins els murs de Ripoll